

Ćwiczenie 1

Pakiet ROOT – wprowadzenie cz. 1

1. Wstęp

ROOT jest darmowym pakietem ułatwiającym analizę danych. W szczególności udostępnia:

- biblioteki graficzne do przedstawiania danych (histogramy, grafy, ...),
- struktury danych (ntuple, drzewa),
- procedury do analizy danych,
- skompresowany, niezależny od systemu operacyjnego format plików z danymi.

Szczegóły instalacji: <https://root.cern.ch/downloading-root>

Na naszym systemie w CC1 pakiet ROOT został już zainstalowany.

2. Pakiet ROOT – pierwsze kroki

Uwaga! Przy niektórych zadaniach widnieje znak (**P**). Oznacza podpowiedź, którą można znaleźć na ostatniej stronie.

1. W celu uruchomienia ROOTa należy wpisać w terminalu polecenie:

```
root
```

2. W celu zamknięcia ROOTa należy wpisać w konsoli programu polecenie:

```
.q
```

3. Początkowa grafika nie jest potrzebna i spowalnia otwieranie, dlatego w dalszej części ćwiczenia będziemy otwierać ROOTa z opcją "-l":

```
root -l
```

```
.q
```

4. Ze strony praktyk należy ściągnąć i zapisać w katalogu /media/cw_ROOT_1 plik w formacie ROOT (ROOT_cw1.root) za pomocą:

- przeglądarki lub
- polecenia `wget http://praktyki.ifj.edu.pl/materialy_2017/ROOT_cw1.root`

5. Otworzyć plik programem ROOT:

```
root -l ROOT_cw1.root
```

6. Wylistować zawartość pliku – w konsoli programu należy wpisać:

```
.ls
```

Pojawią się następujące informacje:

```
TFile** ROOT_cw1.root
```

```
TFile* ROOT_cw1.root
```

```
KEY: TTree ntuple; dane o koszulkach
```

Co znaczą wyświetlone informacje?

7. Dane (przypadki) znajdują się w drzewie nazwanym `ntuple`. Wyświetlić informacje o pierwszym przypadku:
`ntuple->Show(0)`

Co zostało wyświetlone?

8. Wyświetlić informację o piątym przypadku.

9. Wyświetlić informację o wszystkich przypadkach:

```
ntuple->Scan()
```

Jakie informacje zostały wyświetlone? Jest tego trochę dużo – nie będziemy oglądać wszystkich (wpisać q).

10. Wyświetlmy informację o pierwszych 3 przypadkach. Na logikę:

```
ntuple->Scan(2)
```

Nie działa? Jaki błąd został wyświetlony? Jaka składnia została podpowiedziana przez ROOTa?

```
ntuple->Scan(" ", " ", " ", 3)
```

```
ntuple->Scan(" ", " ", " ", 3, 10)
```

11. Narysujmy pierwszy histogram:

```
ntuple->Draw("l_paczek_S")
```

Pytania (proszę wypełnić wykropkowane pola):

- ile jest wejść do histogramu?
- ile binów ma histogram?
- w jakim zakresie rysowane są wartości?
- jaka jest średnia?

12. Umiejętność takiego przeglądania plików jest przydatna, ale niezbyt wygodna. Dlatego często używamy interfejsu graficznego:

```
new TBrowser
```

Zadania:

Używając interfejsu graficznego:

- wyświetlić zawartość pliku `ROOT_cw1.root`,
- wyświetlić zawartość drzewa `ntuple`,
- narysować histogram zmiennej `nr_transportu`,
- narysować histogram zmiennej `l_paczek_S`,
- zmienić skalę na osi y na logarytmiczną (**P**).

3. Pierwszy program do analizy danych

Praca bezpośrednio na pliku z danymi jest niepraktyczna – każde polecenia trzeba osobno wpisać lub „wyklikać”. W związku z tym zwykle tworzymy makra lub programy do analizy danych.

Przykładowy program, który otwiera dane w formacie ROOTa i rysuje histogram można ściągnąć ze strony praktyk: http://atlas.ifj.edu.pl/praktyki/materialy_2017/cw1_template.cpp. Prześledźmy jego strukturę. Na początku zostały zadeklarowane potrzebne biblioteki, zarówno standardowe:

```
1 #include <iostream>
```

jak i ROOTowskie:

```
4 #include <TFile.h>
```

```
5 #include <TTree.h>
```

```
6 #include <TH1F.h> //histogramy jednowymiarowe
```

```
7 #include <TCanvas.h>
```

Program zawiera funkcję główną (`main()`) oraz wywoływaną przez nią funkcję `analiza()`:

```
53 int main(){
```

```
54     analiza();
```

```
55     return 0;
```

```
56 }
```

W funkcji `analiza()` kolejno:

- deklarujemy typ i nazwę zmiennej:

```
13   int liczba_paczek_S;
```

- deklarujemy nazwę gałęzi:

```
16   TBranch *b_l_paczek_S;
```

- tworzymy obiekt typu plik (`TFile`), podajemy ścieżkę do pliku `ROOT` oraz nadajemy atrybut (tu: `READ` – tylko do odczytu, istnieją też inne np. `RECREATE`, który skasuje stare dane i zapisze nowe):

```
19   TFile *f = new TFile("ROOT_cw1.root", "READ");
```

- tworzymy zmienną typu drzewo i przypisujemy jej wartość z pliku `f`:

```
21   TTree * ntuple;  
22   f->GetObject("ntuple", ntuple);
```

- przypisujemy adres zmiennej `l_paczek_S`, która znajduje się w drzewie `ntuple` do utworzonej przez nas zmiennej `liczba_paczek_S`:

```
25   ntuple->SetBranchAddresses("l_paczek_S", &liczba_paczek_S, &b_l_paczek_S);
```

- tworzymy zmienną `nevents`, której przypisujemy wartość równą ilości przypadków w drzewie `ntuple`:

```
28   int nevents = ntuple->GetEntries();
```

- deklarujemy histogram jednowymiarowy (klasa `TH1F`); składnia konstruktora: (`nazwa_histogramu_w_programie` (`string`), `opis_histogramu` (`string`), `liczba_binów` (`int`), `początek_pierwszego_binu` (`double`), `koniec_ostatniego_binu` (`double`)):

```
31   TH1F * h_liczba_paczek_S = new TH1F("h_liczba_paczek_S", "opis", 20, 0., 20.);
```

- rozpoczynamy pętlę po wszystkich przypadkach w której:
 - wczytujemy konkretny przypadek (przypisujemy odpowiednie wartości **wszystkim** zmiennym):

```
35   ntuple->GetEntry(a);
```

— wypełniamy histogram:

```
39   h_liczba_paczek_S->Fill(liczba_paczek_S);
```

- tworzymy miejsce do rysowania histogramu (klasa `TCanvas`), rysujemy histogram oraz zapisujemy go w żądanym formacie:

```
43   TCanvas * c1 = new TCanvas();  
44   c1->Clear(); //czyszczenie kanwy  
45  
46   h_liczba_paczek_S->Draw();  
47  
48   c1->SaveAs("wyk_liczba_paczek_S.eps"); //format eps  
49   c1->SaveAs("wyk_liczba_paczek_S.jpg"); //format jpg
```

Sprawdźmy jak program działa. Najpierw go trzeba skompilować.

3.1. Kompilacja i uruchomienie w programie Geany

- Otworzyć program GEANY:
 - *Ikona w lewym dolnym rogu ekranu* → Programowanie → Geany lub
 - kliknąć na symbol czajniczka w górnym panelu na pulpicie.
- Otworzyć plik `/media/cw1_template.cpp`.
- Skompilować i zbudować program – **kliknąć na symbol cegiełki**.
Uwaga! Jeżeli pojawiają się błędy w kompilacji przykładu, to najprawdopodobniej należy dodać biblioteki ROOTa:
 - Zbuduj → Zdefiniuj polecenia budowanie,
 - polecenie **Compile**: `g++ -Wall -std=c++11 -I /home/student/root6_08/include -c '%f'`,
 - polecenie **Build**: `g++ -Wall -std=c++11 -I /home/student/root6_08/include -o '%e' '%f' -L /home/student/root6_08/lib -lCore -lRIO -lNet -lHist -lGraf -lGraf3d -lGpad -lTree -lRint -lPostscript -lMatrix -lPhysics -lMathCore -lThread -lMultiProc -pthread -lm -ldl -rdynamic`,
- Uruchomić program – **kliknąć na symbol trybików**.
Uwaga! Jeżeli pojawiają się błędy związane z brakiem biblioteki `libCore.so`, to należy:
 - przejść do katalogu `/etc/ld.so.conf.d/`,
 - utworzyć plik `root.conf` (w trybie administratora; `sudo`),
 - dopisać do pliku linijkę: `/home/student/root6_08/lib/`,
 - wywołać polecenie `sudo ldconfig`.

3.2. Kompilacja w konsoli

W celu skompilowania programu w konsoli należy przejść do katalogu, w którym został zapisany (`/media/cw_ROOT_1`) i wykonać polecenie:

```
g++ -Wall -std=c++11 -I 'root-config --incdir' -o cw1_template cw1_template.cpp 'root-config --libs'
```

Znaczenie poszczególnych elementów:

- `g++` – uruchomienie kompilatora,
- `-Wall` – włączenie informacji o wszystkich (all) ostrzeżeniach (warning, -W),
- `-std=c++11` – poinformowanie kompilatora o użyciu standardu C++11,
- `-I 'root-config --incdir'` – podanie ścieżki (include, -I) do bibliotek ROOTa;
proszę w konsoli wpisać polecenie `root-config --incdir` i zobaczyć, w jakim katalogu się znajdują,
- `-o cw1_template` – stworzenie pliku wykonywalnego o nazwie `cw1_template`,
- `cw1_template.cpp` – ścieżka do pliku zawierającego kod programu,
- `'root-config --libs'` – dołączenie potrzebnych bibliotek ROOTa;
proszę w konsoli wpisać polecenie `root-config --libs` i zobaczyć, w jakie biblioteki są dołączane.

Uwaga! Znak `'` to tzw. **grawis** – akcent ciężki (<https://pl.wikipedia.org/wiki/Grawis>). Znajduje się najczęściej na klawiszu ze znakiem tylda (~).

3.3. Uruchomienie w konsoli

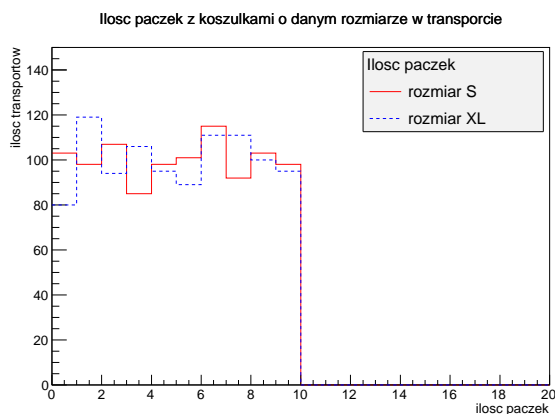
Należy wykonać polecenie:

```
./cw1_template
```

4. Zadania obowiązkowe

13. Wczytać do programu pozostałe zmienne (za wyjątkiem `typ_koszulki`) znajdujące się w pliku `ROOT_cw1.root`.
W tym celu należy:
 - zadeklarować zmienne,
 - zadeklarować gałęzie,
 - przypisać odpowiednie adresy.
14. Zadeklarować histogram `h_liczba_paczek_XL` i wypełnić go wartościami `l_paczek_XL` z pliku z danymi. Liczba binów i zakres powinien być taki sam jak dla histogramu `h_liczba_paczek_S`.
15. Narysować histogram `h_liczba_paczek_XL` na tej samej kanwie, co histogram `h_liczba_paczek_S` (P).
16. Zmieni kolory i typy linii histogramów: `h_liczba_paczek_S` narysować ciągłą, czerwoną linią, natomiast `h_liczba_paczek_XL` przerywaną niebieską (P).
17. Usunąć z wykresu informacje statystyczne (liczba wejść, średnia, RMS) (P).
18. Dodać do kanwy legendę z opisem linii (P). Legenda ma zostać narysowana po prawej stronie wykresu.
19. Dodać podpisy osi oraz zmienić tytuł wykresu (P):
 - tytuł: *Ilość paczek z koszulkami o danym rozmiarze w transporcie*,
 - oś X: *ilość paczek*,
 - oś Y: *ilość transportów*.
20. Ustawić początek (minimum) osi Y na 0, a koniec (maksimum) na 150.

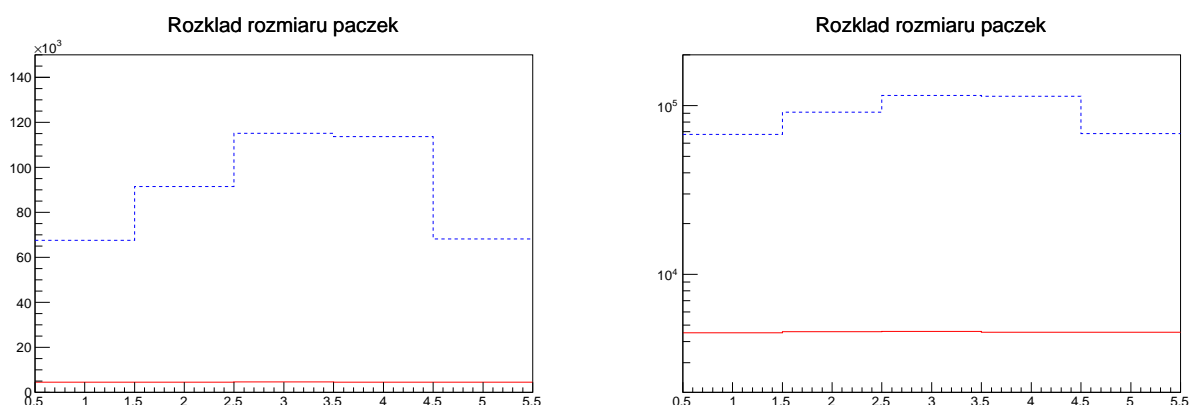
Po poprawnym wykonaniu wszystkich punktów histogram powinien wyglądać tak:

21. Zadeklarować nowy histogram `h_rozmiar` mający 5 binów w zakresie od 0.5 do 5.5.
22. Narysować rozkład pudełek z koszulkami. W tym celu dla każdego przypadku (transportu) należy wypełnić histogram `h_rozmiar` ilością paczek z danym typem koszulek. Liczba paczek z koszulkami o rozmiarze S ma trafić do pierwszego binu, M do drugiego, itd. (P).
23. Narysować histogram `h_rozmiar` na pustej kanwie (nowej lub starej (po wyczyszczeniu)). Zapisać kanwę jako plik zatytułowany `wyk_rozmiar_koszulek` w formacie `.eps` oraz `.jpg`.
24. Stworzyć histogram `h_rozmiar_koszulka` pokazujący rozkład rozmiarów koszulek. Należy założyć, że ilość koszulek w paczce nie jest jednakowa, tzn. w paczkach o rozmiarze (P):
 - S jest 15 koszulek,
 - M jest 20 koszulek,
 - L jest 25 koszulek,
 - XL jest 25 koszulek,
 - XXL jest 15 koszulek.

25. Dodać histogram `h_rozmiar_koszulka` do kanwy, na której narysowany został histogram `h_rozmiar_koszulka`. Zmienić kolory i typy linii obu histogramów (wybór dowolny).
26. Czy nowy wykres jest widoczny? Ustawić zakres osi y od 0 do $1.5e5$.
27. Na pustej kanwie narysować te same histogramy w skali logarytmicznej. Zapisać kanwę jako plik zatytułowany `wyk_rozmiar_koszulek_log` w formacie `.eps` oraz `.jpg` (**P**).
Czy pojawiły się błędy?
28. Wczytać zmienną `typ_koszulki`, która jest wektorem typu `int` zawierającym informację o ilości koszulek danego typu w każdej z paczek w transporcie (**P**).
29. Stworzyć histogram `h_rozmiar_koszulka_vec` na którym zostanie wyświetlona informacja o rozkładzie rozmiaru koszulek. Dane do wypełnienia histogramu wczytać ze zmiennej `typ_koszulki`.
30. Narysować histogram. Czy różni się on od histogramu `h_rozmiar_koszulka`?

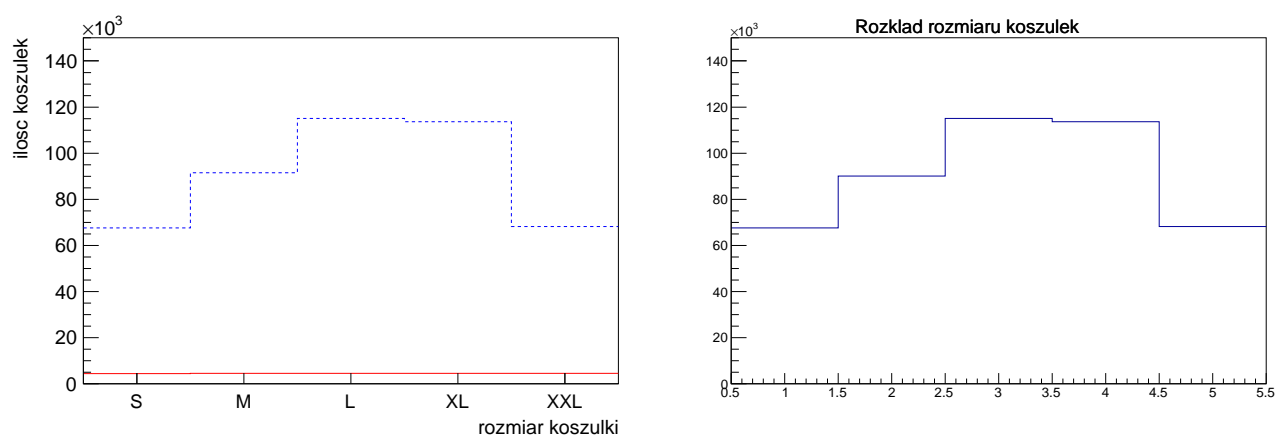
Po poprawnym wykonaniu wszystkich punktów histogramy powinny wyglądać tak:

5. Zadania dodatkowe

31. Podpisać osie na histogramie `h_rozmiar_koszulka`. Wartości na osi X powinny nosić nazwy rozmiaru koszulek (zamiast numerów) (**P**).
32. Usunąć tytuł wykresu.
33. Zmienić marginesy na kanwie (w szczególności zmniejszyć górny oraz prawy), zmienić wielkości czcionek (np. na 0.05) w podpisach osi oraz na skalach, zmienić odległość między osiami a ich podpisami (np. na 1.25) oraz między osiami a liczbami na skali (np. na 0.01) (**P**).

Po poprawnym wykonaniu wszystkich punktów histogramy powinny wyglądać tak:

Podpowiedzi

- 12 Kliknąć prawym przyciskiem myszy na wykresie po lewej stronie od osi Y. W menu (zatytułowanym `TCanvas::Canvas_1`) kliknąć `SetLogy`.
- 15 W celu narysowania na tej samej kanwie należy użyć opcji `"same": h_liczba_paczek_XL->Draw("same");`
- 16 Kolor danego histogramu można zmienić za pomocą funkcji: `SetLineColor(a)`, gdzie `a` jest numerem koloru. Typ linii można zmienić za pomocą funkcji `SetLineStyle(a)`, gdzie `a` jest numerem typu linii.
- 17 Wyszukać w Internecie, np. *root how to remove window with stats*. Kompilator poinformuje także o konieczności dołączenia odpowiedniej biblioteki (`TStyle.h`).
- 18 Biblioteka `TLegend.h`, zob. np. <https://root.cern.ch/doc/master/classTLegend.html> lub wyszukaj w Internecie.
- 19 Tytuł można zmienić za pomocą funkcji `SetTitle()`. W przypadku osi należy się do niej najpierw odwołać: `h_liczba_paczek_S->GetXaxis()->SetTitle("aa")`.
- 22 Istnieje kilka sposobów rozwiązania tego zadania, np.:
 - (zalecany na potrzeby ćwiczenia) w każdym przypadku (transporcie) wypełnić histogram liczbą odpowiadającą rozmiarowi (np. $XL = 4$) tyle razy, ile było pudełek:
`for (int b=0; b<liczba_paczek_XL; b++) h_rozmiar->Fill(4);`
 - ręcznie ustawić wartość danego binu biorąc poprzednią wartość i dodając do niej odpowiednią liczbę paczek w danym przypadku (transporcie):
`h_rozmiar->SetBinContent(4, h_rozmiar->GetBinContent(4) + liczba_paczek_XL);`
- 24 Istnieje kilka sposobów rozwiązania tego zadania, np.:
 - (zalecany na potrzeby ćwiczenia) przy wypełnianiu histogramu nadać przypadkowi odpowiednią wagę:
`for (int b=0; b<liczba_paczek_XL; b++) h_rozmiar_koszulka->Fill(4, 25.);`
 - ustawić wartość danego binu dodając do niej liczbę paczek przemnożoną przez ilość koszulek:
`h_rozmiar->SetBinContent(4, h_rozmiar->GetBinContent(4) + 25. * liczba_paczek_XL);`
- 27 Skala logarytmiczna jest właściwością obiektu `Pad`.
- 28 Zmienna `typ_koszulki` powinna być zadeklarowana jako wskaźnik. Dobrze jest też ją wyzerować.
- 31 Można użyć funkcji `SetBinLabel()`.
- 33 Przydatne funkcje: `SetTopMargin()`, `SetTitleSize()`, `SetTitleOffset()`, `SetLabelSize()`, `SetLabelOffset()`. Pierwsza dotyczy kanwy, pozostałe odpowiedniej osi.